

Milieu Uitvoeringsprogramma 2011

Inhoudsopgave	Blz
• Inleiding	2
• Bodem	3
• Water	4
• Lucht	6
• Klimaatbeleid (energiebesparing en duurzame energie)	10
• Bedrijven	13
• Veiligheid	16
• Geluid	17
• Duurzame stedelijke ontwikkeling/Duurzaam bouwen	19
• Milieucommunicatie	20

Inleiding

Duurzaamheid in uitvoering

Duurzaamheid is nadrukkelijk verbonden met het nu en later. De ontwikkelingen in onze huidige samenleving vragen om keuzes die nu zichtbaar effect opleveren. Een milieubeleid dat echter alleen oog heeft voor de huidige generatie is geen daadwerkelijke en duurzame oplossing.

Duurzaamheid is niet per se duurder, bij het zoeken naar een goede balans tussen economie en ecologie ontstaan ook win-win situaties.

Daarnaast realiseren we ons dat onze keuzes ook gedragen moeten worden door anderen in de Bossche samenleving. Als gemeente kunnen we een duurzame samenleving niet alleen van de grond krijgen. Nadrukkelijk zoeken we daarom steeds meer de samenwerking met organisaties en burgers.

Het Milieu-uitvoeringsprogramma 2011 biedt een overzicht van alle taken op het milieugebied en benoemt de concrete acties voor dit jaar. De accenten die in het collegeakkoord "Uitdagende overheid in een uitdagende tijd" zijn, voorzover ze betrekking hebben op dit taakveld, opgenomen. Alle financiële en personele aspecten zijn afgeleid van de vastgestelde begroting 2011 en het investeringsplan. De personele consequenties vanwege de vastgestelde bezuinigingen in 2011 (0,88 Fte) zijn in het uitvoeringsprogramma verwerkt. De personele consequenties voor 2012 en verder betreffen bodemsanering (0,46 Fte), geluidstaken (0,42 Fte), vergunningverlening (1,38 Fte) en bedrijfsvoering milieu (0,63 Fte) zullen verwerkt worden in de programma's voor 2012 en verder.

Het College van Burgemeester en Wethouders wil concrete stappen zetten naar een duurzamer 's-Hertogenbosch. Een duurzame ontwikkeling verlangt vooral samenwerking met de stad als geheel, burgers, bedrijven en organisaties. Maar ook de samenhang met de economische en ruimtelijke ontwikkeling is essentieel. Voor het College is 2020 de horizon voor alle gemeentelijke beslissingen op het gebied van milieu. Daarbij gaat het in de komende jaren om een mentale switch op milieugebied. Daarbij moeten we de stap maken van afval naar grondstof, van energiebesparing naar klimaatneutraal, van onderdeel naar geheel, van milieu naar gemeentelijk beleid, van goede intenties naar duurzaam handelen en van problemen naar kansen.

De verdere groei van de stad 's-Hertogenbosch is in economische zin heel belangrijk, maar bedrijvigheid, vervoer en recreatie hebben natuurlijk ook hun effecten op ons leefmilieu. Deze groei legt beslag op de natuurlijke hulpbronnen, leidt tot belasting van het milieu en de leefbaarheid en het verhoogt de veiligheidsrisico's. Met de in dit programma genoemde inspanningen binnen de diverse taakvelden willen we bij nieuwe ontwikkelingen in de stad zorgen voor een evenwichtige inbreng van milieu en duurzaamheidsaspecten. Ook bij bestaande en nieuwe bedrijvigheid is een zorgvuldige vergunningverlening en handhaving uitgangspunt. Daarnaast moeten we nog steeds op het gebied van bodem, water, lucht en geluid erfenissen uit het verleden wegwerken. Extra inspanning binnen het gehele milieubeleid is ook voor de komende periode gericht op de taakvelden klimaatbeleid, luchtkwaliteit, water en veiligheid.

Leeswijzer

In dit Milieu Uitvoeringsprogramma 2011 worden eerst de belangrijkste speerpunten per taakveld geformuleerd waarna voor dat taakveld een korte schets van de ambities wordt gegeven. Daaruit wordt in een tabelvorm aan de hand van een aantal deelthema's een overzicht gegeven van de belangrijkste producten en activiteiten voor het jaar 2011. Tot slot volgt een opgave van de beschikbare informatie voor dit taakveld bij de afdeling milieu, de overige middelen binnen de begroting en de specifieke externe bijdragen.

Bodem

Speerpunten voor de komende jaren:

1. Beheersbaar maken bodemverontreiniging op ontwikkelingslocaties;
2. Voor eind 2015 zijn de gevallen waarbij mogelijk sprake is van een (grote) grondwaterverontreiniging voldoende onderzocht en bij voorkeur gesaneerd dan wel beheerst;
3. Visie ontwikkelen op het gebruik van de ondergrond;
4. Ontsluiten bodeminformatie, vooral voor makelaars

Bij diverse ontwikkelingslocaties is sprake van bodemproblematiek. De aanpak is erop gericht om het beheersbaar maken van de bodem en het grondwater voor het beoogde gebruikersdoel. Dat kan enerzijds gericht zijn op ontwikkelingslocaties maar kan ook bedoeld zijn voor natuur, water- en energiedoelinden. Bij lopende saneringen is adequaat toezicht geregeld.

Uit het "Landsdekkend beeld onderzoek bodemkwaliteit 2005-2009" is gebleken dat er circa 50 locaties zijn waar mogelijk sprake is van een grote grondwaterverontreiniging. Onderzoek is begonnen in 2010 en gaat ook in 2011 nog door.

Het Besluit Bodemkwaliteit regelt het toepassen van (schone en licht verontreinigde) grond. Voor optimaal hergebruik van grond zal de bodemkwaliteitskaart geactualiseerd worden.

Het gebruik van de ondergrond wordt intensiever door ondergronds bouwen, onttrekkingen en energie-opslag (WKO). De gemeente is bezig met ontwikkelen van een visie op de ondergrond. Nieuwe regelgeving zoals de AMvB Bodemenergie (gepland in werking 1 januari 2012) versterken de noodzaak daarvoor.

In de nabije toekomst is alle bodeminformatie toegankelijk via een landelijke website. Vooruitlopend daarop wordt de informatieverstrekking voor een belangrijke groep "klanten" (makelaars, in verband met transacties en hypotheekverstrekkingen) vereenvoudigd en via de website beschikbaar gesteld. Er wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld voor nazorg bij voormalige stortplaatsen.

Voor 2011 zijn de volgende concrete activiteiten gepland.

Beleid	
Besluit Bodemkwaliteit	
	- actualiseren bodemkwaliteitskaart – - beoordeling circa 50 meldingen grondverzet
Grondwaterkwaliteit/ondergrond	
	- Afronden visie op de ondergrond (o.a. gevolgen AMvB Bodemenergie) - Gebiedsverkenning "Diezemonde" voortzetten

Onderzoek en sanering	
Vorbereiding/uitvoering sanering (met name ontwikkelingslocaties)	
	- o.a. Museumkwartier, Heer en Beekstraat, voormalig BBA-terrein, grondwater Paleiskwartier, Huiskes (Rietvelden), parkeergarage Hekellaan.
Grondwaterkwaliteit	
	- Opzet meetnet in studie
Onderzoek landsdekkend beeld	
	- Uitvoeren van circa 45 bodemonderzoeken (10 historische onderzoeken, 20 verkennende onderzoeken, 10 nadere onderzoeken, 5 verificatie-onderzoeken "oude saneringen")

Uitvoeringsprogramma nazorg bij voormalige stortplaatsen	
	- Uitvoeringsprogramma nazorg voormalige stortplaatsen

Uitvoering Wet Bodembescherming	
Adequaat niveau	
	- 10 Beschikkingen Wet bodembescherming - 10 Meldingen Wet Bodembescherming
Actualisatie nota "Uitvoeringsbeleid bodem"	
	- actualisatie nota "Uitvoeringsbeleid bodem"

Bodemsanering bedrijven	
Stimulering deelname bedrijvenregeling	
	- Circa 4 bedrijven: in behandeling voor verplicht nader onderzoek in 2011 - Algemeen: bevorderen bodemsanering bedrijventerreinen via voorlichting en afstemming met bodemcentrum en Bosatex (stichting voor aanpak bodemsanering)

Informatiebeheer	
Ontsluiting bodeminformatie	
	- Algemene bodeminformatie is via internet (landelijke website) te raadplegen. - Voor relatief schone wijken is specifiek voor "makelaarsvragen" informatie op maat beschikbaar via de website van de gemeente.

Formatie afd SO/MIL : 6,5 fte
 Samenwerking met : SB/IB, SB/BOR, SO/PRO, SO/BOU, SO/GRO, Provincie
 Financiering : € 929.200 (projecten bodemsanering) en daarnaast verschillende al toegekende projectbudgetten
 € 182.980 uitvoeringskosten
 Vanaf 2011 inkomsten leges € 10.170

Water

Speerpunten voor de komende jaren:

1. Waterstructuurplan afronden;
2. Klimaatadaptatie door stimuleren van groene daken en waterpleinen;
3. Verkenning waterhuishouding stadstraverse Zuid-Willemsvaart;
4. Publieke aandacht voor water en afkoppelen.

In 2010 is een start gemaakt met de uitvoering van het Waterplan 2: "Op weg naar een klimaatbestendig, robuust en mooi watersysteem". Om de uitvoering van het waterplan te bewaken wordt blijvend ingezet op een goede onderlinge samenwerking. De bestuurlijke samenwerking, tussen Waterschappen Aa en Maas en De Dommel, Rijkswaterstaat en Brabant Water zal ook in 2011 op ambtelijk en bestuurlijk niveau gecontinueerd worden.

In het Waterplan 2 staan de volgende acties voor de komende jaren:

Waterstructuurplan afronden

In 2010 is het watersysteem geanalyseerd en zijn de actuele gegevens op kaart gezet. Daarna hebben de diverse disciplines binnen de gemeente 's-Hertogenbosch samen met de hydrologen van waterschap Aa en Maas de toekomstige inrichting van de stad beschreven. Het streven is het realiseren van een klimaatbestendig, robuust en mooi watersysteem.

In 2011 zal de inrichtingsvisie en de innovatieve oplossingen voor waterberging in de stad op kaarten worden gezet. Ook waterbeleving, recreatie en beheer/onderhoud krijgen aandacht in dit inspiratieboek. Naast deze zaken worden ook de risico's van infiltratie, gebruik van grondwater en hoge grondwaterstanden in beeld gebracht.

Klimaatadaptief bouwen

De stad moet in de toekomst toegerust zijn op steeds zwaardere regenbuien. klimaatadaptief bouwen door stimuleren van groene daken en waterpleinen is daarom een blijvend aandachtspunt. In 2010 zijn drie gebouwen voorzien van een groen dak met behulp van een financiële bijdrage vanuit het VGRP. In 2011 worden nog meer groene daken gerealiseerd. Daarnaast zoeken we naar een geschikte locatie voor een waterplein. In B5 verband zoeken we regionale samenwerking en uitwisseling van ervaringen op het vlak van klimaatadaptatie.

Stadstraverse

Vanwege de waterafvoerende functie van de Zuid-Willemsvaart zal een ambtelijke verkenning worden uitgevoerd met Rijkswaterstaat en Waterschap Aa en Maas ten behoeve van de optimale waterhuishoudkundige inrichting.

Publieke aandacht voor Water

In 2011 wordt veel tijd besteed aan het opstellen van het waterstructuurplan. Het waterstructuurplan zal actief onder de aandacht van de bewoners worden gebracht om ze bij de uitvoering te betrekken. Daarbij zal bijvoorbeeld het "afkoppelen" actief gestimuleerd worden. Om het publiek te informeren over het plan wordt het o.a. tijdens Maritiem 's Hertogenbosch onder de aandacht van de bezoekers gebracht.

Samenwerking in uitvoering

Een robuust watersysteem is van belang voor de stad. Maar ook partners in de regio hebben een belangrijke rol in de ontwikkeling van zo'n robuust watersysteem. De waterpartners vinden het belangrijk actief mee te denken over de consequenties van de uitwerking van het advies van de Deltacommissie.

Dit geldt niet alleen voor de Maas maar ook voor de beken. In het gebiedsproces van het stroomgebied van de Dommel de Hertogswetering en de Beneden Aa wordt gewerkt aan de uitvoering van de projecten die (naast de KaderRichtlijn Water maatregelen) binnen de gemeentegrens vallen. Voor KRW projecten als het landschapspark Diezemonding en Kampenlandschap Coudewater is KRW subsidie verleend aan gemeente en waterschap. De beoogde maatregelen moeten voor 2015 worden uitgevoerd om de financiële bijdrage veilig te stellen.

Daarnaast wordt meegewerkt aan de ontwikkeling van het leerplan van de nieuwe opleiding Watermanagement bij de Avans Hogeschool.

Voor 2011 zijn de volgende concrete activiteiten gepland.

Visie "De Blauwe Delta" Waterstructuurplan	
Afronden van waterstructuurplan	
	<ul style="list-style-type: none"> - Opstellen inspiratieboek - Wijkkaarten schetsen - Waterkaart van 's Hertogenbosch opstellen - Grondwaterbeleid - Communicatie van resultaat
Klimaat-adaptieve stadsontwikkeling	
	<ul style="list-style-type: none"> - Groene daken en waterpleinen realiseren - Samenwerking klimaatadaptatie in B5 verband voortzetten
Inrichting van de Zuid-Willemsvaart	
Verkenning waterhuishouding stadstraverse Zuid-Willemsvaart	
	<ul style="list-style-type: none"> - Met behoud van de waterafvoerende functie zoeken naar optimale inrichting van de stadstraverse samen met het Waterschap Aa en Maas en Rijkswaterstaat.
Proces	
Coördinatie uitvoering/evaluatie projectenprogramma waterplan 's-Hertogenbosch	
	<ul style="list-style-type: none"> - Publiekscommunicatie over water

Formatie afd SO/MIL : 1,7 fte
 Samenwerking met : SB/R&B OR, SO/ORV, SO/ROS
 Waterschappen, Brabant Water, stichting Maritiem 's Hertogenbosch, Rijkswaterstaat en Provincie
 Financiering : € 75.000 voor projecten waterplan uit VGRP
 : € 6.100 uitvoeringskosten

Lucht

Speerpunten voor de komende jaren:

1. Monitoren met behulp van het meetnet luchtkwaliteit;
2. Afsluiten Brugstraat voor vrachtverkeer;
3. Afronden onderzoek milieuzone bestelverkeer
4. Benutten kansen duurzame mobiliteit;

Ontwikkelingen

Wetgeving en luchtkwaliteit

Het Nationale Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) maakt dat Nederland pas later hoeft te voldoen aan normen. Voor fijn stof (PM10) moet in 2011 worden voldaan (was 2005) en voor stikstofdioxide (NO₂) moet in 2015 worden voldaan (was 2010).

Volgens de thans door het Rijk gehanteerde prognoses zou 's-Hertogenbosch in 2011 resp. 2015 blijvend aan de normen worden voldaan. Het effect van een aantal landelijke beleidsmaatregelen die in deze prognoses zijn verdisconteerd blijkt echter tegen te vallen. Zo ziet het er momenteel niet naar uit dat rekeningrijden ("Anders betalen voor mobiliteit") zal worden ingevoerd en blijkt de uitstoot van NO₂ van nieuwe modellen vrachtauto's in de praktijk beduidend hoger dan was voorzien.

In 2011 wordt een zogenaamde "mid-term review", een landelijke evaluatie van het NSL gehouden. Ook de lokale luchtkwaliteitsplannen, waaronder die van 's-Hertogenbosch zijn daarin opgenomen. Het ligt in de bedoeling de eigen evaluatie van het "Plan van Aanpak luchtkwaliteit" te laten oplopen met deze landelijke evaluatie die komend jaar aan de raad zal worden aangeboden.

Luchtkwaliteit en gezondheid

Belangrijke rol bij het opstellen van het landelijke luchtkwaliteitsbeleid was de dreiging die uitging van het niet voldoen aan de normen voor de economische en ruimtelijke ontwikkeling. Het uiteindelijke doel van de (Europese) luchtkwaliteitsnormen, namelijk de bescherming van de volksgezondheid en het milieu, kwam daarmee wat meer op achtergrond. Ook de GGD geeft de afgelopen periode signalen af in die richting. Een aantal Brabantse gemeenten, de provincie en de GGD gaan de komende tijd na hoe het luchtkwaliteitsbeleid zo ingezet kan worden dat het maximaal bijdraagt aan de verbetering van de volksgezondheid. In 2011 zullen hierover aanbevelingen worden gedaan. Overigens heeft het Bossche Plan van Aanpak Luchtkwaliteit hier destijds al wel op voorgesorteerd.

Duurzame mobiliteit

In het Plan van aanpak luchtkwaliteit wordt al ingezet op het vergroenen van de mobiliteit bijvoorbeeld door het stimuleren van rijden op aardgas als opmaat voor CO₂ vrij groen gas. Inmiddels zijn daar de inspanningen gericht op elektrisch vervoer bijgekomen. Deze "aandrijftechnieken" zijn echter geen doel op zich. In 2011 zal daarom een nota "duurzame mobiliteit" worden aangeboden. In deze nota worden de uitwerking van de ambities uit het college-akkoord geschetst. De ambities op het gebied van verkeer (koersnota, autoluwe binnenstad, "lekker Fietsen"), het klimaatbeleid en de aandacht voor de luchtkwaliteit komen daarin samen. Vooral voor zakelijk gebruik en openbaar vervoer liggen er goede kansen.

Uitvoering maatregelen

Meetprogramma

Het langjarige meetprogramma luchtkwaliteit gaat in 2011 het 3^e jaar in. De meetresultaten van dit lokale meetnet met meetpunten op ruim 60 locaties is via de website van de gemeente te raadplegen. Er wordt meerdere jaren gemeten omdat voor betrouwbare gegevens langdurige meetperiodes noodzakelijk zijn. De gegevens moeten nog gecorrigeerd worden voor oa klimaatinvloeden en vormen dan een betrouwbare controle op de modelberekeningen die gebruikt worden bij advisering inzake ruimtelijke projecten.

Schoner rijden

Sinds 2009 kan in Rosmalen bij een openbaar tankstation aardgas als voertuigbrandstof getankt worden. Alle gemeentelijke aardgasvoertuigen tanken sindsdien op die locatie. In 2011 zal daar groen gas (biogas) geleverd worden. Daardoor is het rijden op dit gas "klimaatneutraal". Samen met elektrisch rijden zal in 2011 ook het rijden op groen gas verder worden gepromoot. In het kader van het Bossche Energie Convenant, zal in 2011 samen met Bossche bedrijven, een deelautosysteem van elektrische auto's in het Paleiskwartier in gebruik worden genomen. Het project zorgt voor minder en tegelijk

schonere auto's die klimaatneutraal rijden. Ook een innovatief project met schoner en stiller openbaar vervoer zal in 2011 worden uitgerold.

Milieuzone

Vrachtverkeer in de milieuzone wordt regelmatig gecontroleerd om ervoor te zorgen dat ze voldoen aan de gestelde eisen. Naast controle op stilstaande vrachtwagens die de binnenstad bevoorraden wordt ook op de doorgaande routes in de milieuzone regelmatig controle-acties gehouden. In samenwerking met de andere milieuzonesteden in Brabant wordt bekeken of de handhaving verder geëffectueerd kan worden om zo in Brabant een betere naleving te bereiken.

In 2010 is een quick scan uitgevoerd naar het effect op de luchtkwaliteit bij de mogelijke invoering van een milieuzone voor bestelverkeer. Landelijk is afgesproken dat er in 2011 nog een aantal stappen doorlopen wordt voordat er in juli 2013 gestart kan worden met de invoering van een milieuzone voor bestelverkeer.

De volgende zaken moeten in 2011 en 2012 worden uitgevoerd:

- Lokaal wordt in overleg met de partijen vastgesteld welke stimulerende maatregelen ingezet kunnen worden om de aanschaf van schone bestelwagens te stimuleren. Te denken valt hierbij aan gebruik doelgroepenstroken voor schone voertuigen, ruimere ontheffingsmogelijkheden voor schonere voertuigen (parkeren en venstertijden) en extra laad- en losplaatsen voor schone voertuigen. Een limitatieve lijst met maatregelen en de effecten op de luchtkwaliteit is in 2010 opgesteld. Het vaststellen van flankerende maatregelen zal vóór 1 januari 2012 plaatsvinden.
- Gezamenlijk worden de kosten en baten van milieuzones voor lichte bedrijfsauto's onderzocht. De te hanteren methodiek wordt door de partijen vastgesteld en de analyse wordt voor 1 juli 2011 afgerond. Aan de hand van de resultaten zal er, onder regie van het Rijk, uiterlijk 1 januari 2012 overeenstemming moeten zijn over een pakket van compenserende maatregelen voor het invoeren van milieuzones voor lichte bedrijfsauto's. Deze compenserende maatregelen zijn financieel van aard.
- Op basis van de resultaten uit bovenstaande afspraken kan in overleg met alle betrokkenen de definitieve opzet van het convenant "Stimulering Schone Lichte Bedrijfsauto's en Milieuzonering" met het bijbehorende stappenplan vastgesteld worden.
- Het besluit tot ondertekening van het convenant, zal uiterlijk op 1 januari 2012 worden genomen waarna een gemeente vanaf op 1 juli 2013 de milieuzone kan invoeren

Stedelijke distributie

In 2010 is door initiatiefnemers een vervolg gegeven aan de bundeling van goederen voor de binnenstad. Ook in komende jaren worden deze activiteiten voortgezet, waar mogelijk zal met initiatiefnemers bekeken worden op welke wijze de gemeente verdere initiatieven kan stimuleren. Omdat het hier gaat om bedrijfsmatige inspanning gaat de ondersteuning niet om financiële maar meer om organisatorische zaken.

Groen voor Schone lucht

In het kader van het programma "Groen voor Schone Lucht" wordt groen zo aangeplant dat het ook een bijdrage levert ter verbetering van de luchtkwaliteit. In 2011 zal het programma worden afgerond.

Kwetsbare groepen (kinder- en ouderenverblijven)

De meetresultaten van het langjarig meetprogramma luchtkwaliteit geven op dit moment geen aanleiding voor het nemen van concrete maatregelen. Het Brabantse onderzoek naar de relatie tussen luchtverontreiniging en gezondheid door de Universiteit van Utrecht zal duidelijk moeten maken of het zinvol is om naast fijnstof en stikstofdioxide ook nog andere parameters moeten worden beoordeeld om het risico voor de gezondheid vast te stellen. De luchtkwaliteit op de gekozen locaties wordt in het kader van het langjarige meetprogramma luchtkwaliteit gemeten.

Brugstraat

In 2011 zal de randweg in gebruik worden genomen. Daarmee ontstaat er een alternatief voor het traject Koningweg – Brugstraat. Het aangekondigde vrachtwagenverbod voor de Brugstraat zal daarmee worden ingevoerd.

Voor de langere termijn zullen de nieuwe Parallelweg en de maatregelen voor een autoluwe binnenstad de binnenstadsring ontlasten. Dat geldt dus ook voor de Brugstraat.

Voor 2011 zijn de volgende concrete activiteiten gepland.

Lucht	
Meten/rapporteren	
	<ul style="list-style-type: none">- voortgangsrapportage Plan van Aanpak luchtkwaliteit opstellen- Visie duurzame mobiliteit opstellen- onderzoek naar invoering milieuzone voor bestelverkeer- monitoring luchtkwaliteit met lokaal meetnet
Uitvoering	
	<ul style="list-style-type: none">- Uitvoering pilotproject groenstructuren.- Versterking handhaving milieuzone in overleg met andere Brabantse steden- Stimuleren projecten efficiënte en schone bevoorrading binnenstad.- Uitbreiding wagenpark voor aardgas.- Realisatie verkeersmaatregelen wo transferia, fietsplan etc.- diverse innovatieve projecten "schoon vervoer"
Projecten	
Beoordelen consequenties voor luchtkwaliteit	
	<ul style="list-style-type: none">- Inbrengen in integraal milieuadvies bij bouwplannen en ontwikkelingsprojecten

Formatie afd SO/MIL : 1,4 fte
Samenwerking met : SB/EZ, SO/ORV, SO/PRO
Financiering : € 36.610 uitvoeringskosten lucht
: € 5.050.000 (programma 2008-2015) waarvan € 2.350.000 als subsidie
NSL/BSL
€ 150.000 subsidie voor stimulering elektrisch vervoer (Slim ERB)

Klimaatbeleid (energiebesparing en duurzame energie)

In 2008 heeft de gemeenteraad het Energie- en klimaatprogramma 2008-2015 vastgesteld met als hoofddoelstellingen: klimaatneutrale stad in 2050, klimaatneutrale gebouwde omgeving in 2035 en klimaatneutrale gemeentelijke organisatie in 2020. Om inzicht te geven in de bereikte resultaten zal in de eerste helft van 2011 een voortgangsrapportage Klimaat opgesteld worden.

Het afgelopen jaar is een aantal grote stappen gezet zoals de aanpak voor energiebesparing van gemeentelijke gebouwen, het Bossche Energieconvenant met 24 bedrijven en instellingen en de Bossche Energiebesparingssubsidie voor particulieren met een wijkgerichte aanpak. De plannen, regelingen en/of afspraken voor bedrijven, particulieren, woningcorporaties en onze eigen gebouwen zijn gerealiseerd en waar mogelijk in uitvoering. Het komende jaar gaan we dit verder voortzetten om resultaten te boeken.

Speerpunten voor de komende jaren per thema zijn:

1. Voor nieuwe woningbouw: 25% tot 35% energiebesparing en het realiseren van pilots en enkele klimaat top-projecten met 50% tot 100% energiebesparing;
2. Voor bestaande woningbouw: realiseren van energielabel B, zowel bij particuliere eigenaren als huurwoningen; voorlichting energiebesparing voor huurders;
3. Voor bedrijven: het uitvoeren van het Bossche Energieconvenant (10% energiebesparing in drie jaar) het handhaven van wettelijke energiebesparingseisen en investeren in duurzame energie;
4. Verkeer en vervoer: (zie duurzame mobiliteit binnen het thema Lucht);
5. Duurzame energie: realiseren van projecten als Wind De Brand, biomassa Treurenburg, grootschalige zonne-energie, haalbaarheidsstudie Geothermie en gebiedsgerichte aanpak van duurzame warmte.

Voor 2011 zijn de volgende concrete activiteiten gepland.

Gemeentelijke gebouwen/voorzieningen	
Energiebesparing bij gemeentelijke nieuwbouw	
	- Jaarlijks één pilotproject, lopende projecten zijn: Afvalstoffendienst, BBS Meerendonk/ Nieuw Zuid (passiefhuis concept), Klimaatneutrale Bibliotheek/Stadsarchief - Bij alle nieuwbouw wordt de ambitie klimaatneutraal opgenomen in PvE.
Energiebesparing bij bestaande gemeentelijke gebouwen	
	- De energetische verbetering van 12 scholen en het Veilinghuis (vm Manege) Hekellaan tot energielabel B wordt uitgevoerd. De totale investering bedraagt 4 mln, waarvan 1,7 mln uit het energiebesparingsfonds. - De concrete uitgewerkte plannen voor energetische verbetering van de volgende gebouwen worden gemaakt en zal worden gestart met uitvoering: 26 scholen, 11 sportaccommodaties, 29 gebouwen met sociaal/maatschappelijke of culturele functies, 3 gebouwen Bestuurszaken, 1 gebouw Grondzaken. Totaal 70 gebouwen in 2011 in voorbereiding. - Gedragscampagne voor gebruikers van gemeentelijke gebouwen starten
Openbare verlichting	
	- Het beleidsplan Openbare Verlichting 2011-2016 wordt binnenkort aan de raad aangeboden. De doelstelling voor energiebesparing hierin bedraagt 34% (tov 2007).

Woningbouw: bestaand	
Woningcorporaties: uitvoeren prestatieafspraken	
	<ul style="list-style-type: none"> - In 2011 werken de woningcorporaties en de gemeente gezamenlijk in de Taskforce duurzame woningbouw aan de uitvoering van de prestatieafspraken. Het doel is minimaal 1300 woningen energetisch verbeteren tot energielabel C of B. - In 2011 worden de nieuwe prestatieafspraken gezamenlijk voorbereid. - Energiebesparingsadvies voor huurders (Watt 'n besparing) wordt afgerond; het gestelde doel is 4000 deelnemers.
Particulieren	
	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoeren van de Bossche Energiebesparingssubsidie BES, inclusief uitgebreid communicatieprogramma. Doel: eind 2011 hebben 2000 particulieren gebruik gemaakt van de regeling. - Energiespreekuur voor particulieren. - Wijkgerichte aanpak
Woningbouw: nieuwbouw	
Energiestudies bij nieuwbouwprojecten	
	<ul style="list-style-type: none"> - De wettelijke eis voor nieuwbouwwoningen (Energieprestatiescoëfficiënt EPC) is per 1 jan. 2011 aangescherpt van 0,8 naar 0,6. In 2011 bepalen we de strategie hoe om te gaan met het gemeentelijke beleid (35% extra reductie CO₂ uitstoot). - De planstudie naar klimaatneutrale 4^e kwadrant van De Groote Wielen is niet afgerond omdat de ontwikkeling van dit project is stopgezet. In overleg met VROM (subsidiënt) en BrabantWonen zullen we in plaats daarvan een studie doen naar klimaatneutraal in Orthen Links.
Energieaspect in plantoetsing bouwen en handhaving versterken	
	<ul style="list-style-type: none"> - In 2011 willen we een pilot uitvoeren naar intensivering van de handhaving tav het aspect energie, Hierbij zal de nadruk liggen op het aantonen door de bouwer dat aan de energie-eisen is voldaan.
Pilot Passiefhuis en energieneutraal	
	<ul style="list-style-type: none"> - De ontwikkeling van het pilot passiefhuis-concept van 50 woningen in de Meerendonk (BrabantWonen) is nog niet definitief. In 2011 zal hierover duidelijkheid komen. - Het project van 50 energieneutrale woningen in De Lanen (Zayaz/De Groote Doorbraak) is in ontwikkeling.
Klimaat-TOP projecten	
	<ul style="list-style-type: none"> - In de voortgangsrapportage Klimaat (eerste helft 2011) zal een voorstel gedaan worden voor concrete klimaatopprojecten.
Bedrijven en utiliteitsbouw	
Bossche energieconvenant	
	<ul style="list-style-type: none"> - In 2010 hebben 24 bedrijven en instellingen het Bossche Energieconvenant ondertekend. Het komende jaar staat in het teken van uitvoering. De deelnemende bedrijven gaan in werkgroepen aan de slag met energiebesparing in kantoororganisaties, nieuwbouw, duurzame mobiliteit, CO₂ footprint bij inkopen en gebiedsgerichte duurzame warmte.
Energiebesparing in de milieuvergunning	
	<ul style="list-style-type: none"> - In het kader van het Bedrijvenactieplan zal in 2011 een advies- en handhavingstraject gestart worden. Bedrijven krijgen persoonlijk advies en er worden bijeenkomsten georganiseerd over de wettelijk verplichte energiebesparingsmaatregelen.

Energiebesparingsfonds – onderdeel innovatiefonds bij bedrijven klimaat	
	<ul style="list-style-type: none"> - Er is €1,5 miljoen beschikbaar voor mede-financiering van investeringen in duurzame energie. - Uitvoeren van een communicatieprogramma om bedrijven te interesseren in investeringen in duurzame energie en het fonds te benutten.
Nieuwe bedrijventerreinen	
	<ul style="list-style-type: none"> - De doelstelling voor nieuwe bedrijventerreinen is 25% tot 50% CO₂ reductie. Voor nieuwe bedrijventerreinen wordt een energievisie opgesteld om de maximaal haalbare ambitie te bepalen.

Verkeer en vervoer	
CO₂ reductieplan	
	<ul style="list-style-type: none"> - Zie thema lucht onderdeel duurzame mobiliteit

Duurzame energie	
Windturbine Treurenburg	
	<ul style="list-style-type: none"> - Officiële ingebruikname van de windturbine en de start van de exploitatie begin 2011. De windturbine levert groene stroom voor ca. 1360 huishoudens.
Windenergie de Brand	
	<ul style="list-style-type: none"> - Onderdeel van planontwikkeling uitbreiding De Brand en de Rietvelden
Biomassa	
	<ul style="list-style-type: none"> - Ingebruikname biomassacentrale Treurenburg. Onderzoek naar warmtelevering Maaspoort - Samenwerking met regiogemeenten om regionale kansen te benutten.
Geothermie	
	<ul style="list-style-type: none"> - Haalbaarheidsstudie Geothermie Rietvelden, i.s.m. Heineken, Essent en woningcorporaties. Gestart in 2010, vervolg in 2011.
Beleidsontwikkeling	
	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelen van een regionale visie duurzame energie staat gepland voor 2012.

Klimaatplan	
Planontwikkeling	
	<ul style="list-style-type: none"> - Aanpak ontwikkelen voor de gemeentelijke gebouwen om de stap van label B naar klimaat neutraal te maken. - Beleidsplan openbare verlichting waarin energiebesparing onderdeel van uitmaakt. - In de voortgangsrapportage Klimaat zullen voorstellen gedaan worden om het Energie- en klimaatprogramma 2008-2015 op specifieke onderwerpen te actualiseren.
Verslaglegging	
	<ul style="list-style-type: none"> - In het Milieujaarverslag 2010 en eenmaal per twee jaar in de voortgangsrapportage Klimaat, de eerste zal in de eerste helft van 2011 worden opgesteld.
Communicatie	
	<ul style="list-style-type: none"> - Verdere ontwikkeling van campagne/beeldmerk 's-Hertogenbosch Klimaatneutraal ; Energiepagina in de Bossche Omroep, Klimaatkaart, klimaatpagina's op www.s-hertogenbosch.nl/klimaatneutraal; - Congres van het Bossche Energieconvenant in juni. - 's-Hertogenbosch is gastheer van het Nationaal Sustainability Congres 2011 in de Brabanthallen in november. O.a. presentatie van het Bossche Energieconvenant.

	<ul style="list-style-type: none"> - Energiemarkt voor particulieren in het najaar. - Promotie van de Bossche energiebesparingssubsidie - Projectcommunicatie vanuit alle afzonderlijke projecten en inspanningen.
--	---

Formatie afd SO/MIL : 3,2 fte
 Samenwerking met : SO/BOU, SB/IB, SO/PRO, SO/ORV, SO/EZ, SO/WGZ,
 SB/BOR/ Provincie/B5/Rijk/Woningbouwcorporaties/ externe partijen

 Financiering : € 304.070 (Rijkssubsidie) voor lokaal klimaatbeleid (SLOK), Uitvoeringskosten klimaatverandering/luchtkwaliteit

Energiebesparingsfonds: € 15 miljoen:

- € 10 miljoen voor gemeentelijke gebouwen;
- € 3 miljoen voor bestaande particuliere woningen;
- € 2 miljoen voor innovatie bij bedrijven

Het grootste gedeelte is inmiddels bestemd.

Bedrijven

Toezicht en Handhaving

Speerpunten voor de komende jaren:

1. Afstemmen toezicht en handhaving op de omgevingsvergunning;
2. Doorontwikkelen integraal toezicht;
3. Ontwikkelen slimme toezichtsmethode(n).
4. Voorbereiden en voorsorteren op regionalisering via RUD's

Het toezicht is afgestemd op de concrete situatie en de uitvoering van de handhaving is gebaseerd op het "Handhavings-stappenplan Noord-Brabant" dat in 2010 is geactualiseerd. Belangrijkste aanpassing is de verbreding naar de "kleursporen" van de omgevingsvergunning (Wabo). In 2011 zal dit handhavings-stappenplan bestuurlijk worden vastgesteld. Dan worden ook de nieuwe bestuurlijke handhavings-instrumenten als bestuurlijke boete en strafbeschikking meegenomen.

Per 1 oktober 2010 is de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in werking getreden. Deze wet schrijft voor dat het toezicht afgestemd moet worden en dat er slechts één handhavingsorgaan mag zijn. In 2010 is al gestart met het afstemmen van de toezichtsacties met alle betrokken toezichtsinstanties (in- en extern). Het afstemmen van het toezicht en het meer integraal handhaven (voor elkaar/ met elkaar controleren) vergt een behoorlijke inspanning. Het gemis aan een gezamenlijk informatiebestand waardoor de toezichtsinformatie van de betrokken afdelingen gedeeld kan worden is hiervoor de belangrijkste reden.

Ook voor 2011 blijft de inzet gericht op het, ook met andere handhavingsinstanties, ontwikkelen van slimme toezichtmethoden. Hierbij zal worden voortgebouwd op de ervaringen uit de projecten uit 2010 en zal zoveel als mogelijk een regionale insteek worden gekozen.

De beschikbare capaciteit voor de handhavingstaak staat al enige tijd onder druk. Het aantal uit te voeren integrale controles voldoet niet meer aan het adequate niveau. Voor strafrechterlijke handhaving van milieuwetgeving zal bij Stadstoezicht 2 fte worden ingezet.

Bodemhandhaving

Speerpunten voor de komende jaren:

1. Ontwikkelen toezichts-/handhavingsplan;
2. Begeleiden saneringen;
3. Toezicht grote projecten;
4. Regionaal project ketentoezicht grondstromen

De uitvoering van de bodemhandhaving wordt gedaan conform de landelijk vastgestelde aanpak die beschreven in de "Handreiking Bestuurlijke Handhaving Wet bodembescherming (Wbb)".

Het bodemhandhavingsprogramma voor 2011 omvat de volgende taken:

toezichthouden op/ begeleiden van:

- * Tanksaneringen
- * Zorgplicht saneringen (saneringen waarvan de bodemverontreiniging ontstaan is na 1 januari 1987);
- * Saneringen o.b.v. een ingestemde beschikking (bodemverontreinigingen die zijn ontstaan voor 1987);
- * BUS-saneringen (kleinschalige saneringen);
- * Signaaltoezicht en Nazorglocaties (monitoring, IBC-maatregel).

In 2011 worden de vrije veldcontroles geïntensiveerd. Het doel hiervan is om mogelijk illegale activiteiten eerder waar te nemen.

In het kader van het besluit Bodemkwaliteit (Bbk) worden in 2011 enkele grote projecten uitgevoerd zoals de Randweg en de Zuid-Willemsvaart. In 2011 zal ook het regionale project "Ketentoezicht grondstromen" worden uitgevoerd. De projectleiding is bij onze gemeente ondergebracht. In dit project zullen met andere toezichthoudende partners in de regio de bestaande grondstromen in beeld worden gebracht.

Voor 2011 zijn de volgende concrete projecten gepland.

Handhaving	
Beleid	
	<ul style="list-style-type: none"> - Doorontwikkelen integraal toezicht - Opstellen Handhavingsbeleidsplan (Wabo-taken) - Uitvoeren/ projectleiding regionaal project ketenhandhaving bodem - Uitwerken regionale samenwerking in RUD's
Adequaat niveau	
	<ul style="list-style-type: none"> - Het uitvoeren van 300 integrale bedrijfscontroles - Het uitvoeren van 250 deelcontroles

Formatie afd. SO/MIL : 8 fte (waarvan 2 bodemhandhaving)
 Samenwerking met : SO/BOU, SO/ORV, SB/BOR, GGD, Provincie, Waterschappen, Brandweer, SEPH (regionale samenwerking), AID, VWA
 Financiering : € 28.480 (voor de regionale samenwerking)
 € 2.030 uitvoeringskosten.

Vergunningverlening

Speerpunten voor de komende jaren:

1. Voorbereiden en voorsorteren op Regionalisering via RUD's;
2. 100% digitale verwerking van vergunningsaanvragen.

In 2011 zijn vergunningen op een adequaat niveau. Dit betekent dat de vergunningen niet ouder zijn dan 5 jaar en dat wijzigingen c.q. uitbreidingen binnen 1 jaar zijn vastgelegd. Het gaat hierbij ook om de in de Wet milieubeheer vastgelegde regels op het gebied van energiebesparing, waterbeheer en afvalzorg. Het aantal te verlenen vergunningen is niet nauwkeurig in te schatten.

Het activiteitenbesluit is per 1-1-2011 aangepast en dat heeft oa tot gevolg dat het aantal bedrijven dat onder deze regeling valt groter wordt. Daarnaast zal een aantal bedrijven voortaan vallen onder het bevoegd gezag van de Provincie. Het aantal vergunningsplichtige bedrijven neemt hierdoor verder af.

In het nieuwe Activiteitenbesluit is ook de procedure "Omgevingsvergunning beperkte milieutoets" opgenomen. Het doel hiervan is dat het bevoegde gezag vooraf instemt met het van start gaan van een specifieke activiteit op een specifieke locatie. Er zullen geen voorschriften aan de vergunning worden verbonden want die staan opgenomen in het Activiteitenbesluit.

In de nieuwe omgevingsvergunning zijn circa 25 vergunningstelsels samengevoegd. De aanvrager heeft dan nog maar één indieningsformulier in te vullen en krijgt daarna te maken met nog maar één bevoegd gezag. De reikwijdte van deze wet is zodanig dat op lokaal niveau het komende jaar nadrukkelijk aandacht zal zijn voor de uitvoering van deze wet. Deze invoering wordt in nauwe samenspraak met de afdeling Bouwen vorm gegeven. Vooral het automatiseringsdeel vraagt in deze fase veel aandacht.

Voor 2011 zijn de volgende concrete projecten gepland.

Vergunningverlening	
Beleid	
	- Implementeren gewijzigd activiteitenbesluit-AMvB - Uitwerken regionale samenwerking in RUD's
Adequaat niveau vergunningen	
	- Tijdige integratie van alle milieu-, veiligheids- en duurzaamheidsaspecten binnen de Wabovergunning; ca. 20 stuks. - Beoordeling meldingen wijzigingen/aanpassingen binnen bedrijven; ca. 150 stuks. - Voorschrijven/regelen nadere eisen/maatwerkvoorschriften bij meldingen; ca.40 stuks.

Formatie afd. SO/MIL : 6 fte
Samenwerking met : SO/BOU, SO/ORV, SB/BOR, Waterschap, Brandweer, Politie
Financiering : € 15.260 extra activiteiten vergunningverlening/meldingen

Veiligheid

Speerpunten voor de komende jaren:

1. Veiligheid bij bedrijven
2. Afweging risico's van m.n. transportroutes bij ruimtelijke ontwikkeling
3. Risicocommunicatie opzetten
4. Implementeren van het Uitvoeringskader Externe Veiligheid

Veiligheid bij bedrijven

De urgente saneringen op basis van het plaatsgebonden risico zijn uitgevoerd. De oriënterende waarde van het groepsrisico wordt bij één lpg-tankstation overschreden. Door aanvullende maatregelen moet het groepsrisico op een aanvaardbaar niveau worden gebracht. In 2011 moet hiervoor een vergunningprocedure worden doorlopen.

Afweging risico's van m.n. transportroutes bij ruimtelijke ontwikkeling

De belangrijkste transportassen van gevaarlijke stoffen door en langs de stad, te weten spoorwegen, (rijks-, provinciale) wegen en waterwegen, moeten beoordeeld worden op veiligheid. Voor deze transportassen worden geen plaatsgebonden risico-contouren voorzien (met absoluut verbod voor bouwwerken). Wel is en zal in de toekomst sprake zijn van (toename van) een bepaalde mate van groepsrisico's. Dat wil zeggen dat een bepaalde kans bestaat dat een grotere groep slachtoffers kan vallen vooral door het intensief ruimtegebruik. Steeds moet een afweging worden gemaakt tussen deze kans op slachtoffers en het gewenste ruimtegebruik. Allereerst wordt getracht voldoende afstand aan te houden tot kwetsbare bestemmingen. Waar intensivering toch gewenst is (spoorzone – Avenue2) zullen maatregelen en hulpdiensten daarop afgestemd moeten worden.

Met Prorail en het ministerie van Infrastructuur en Milieu is op het gebied van het vervoer over het spoor overleg over de railverkeerplannen in 's-Hertogenbosch. In B5-verband wordt met het Rijk over de ontwikkeling van het zogenaamde toekomstige Basisnet (wederkerige afstemming vervoer en ruimtelijke ontwikkeling) overleg gevoerd.

Voor de Spoorzone wordt gedacht aan een opzet voor risicocommunicatie, Daarbij starten we met een pilot voor (een gedeelte van) het Paleiskwartier.

Risicocommunicatie opzetten voor bedrijventerrein Maaspoort

Op grond van het Besluit externe veiligheid inrichtingen moet het risico op doden bij een calamiteit (groepsrisico) beperkt worden. Dit vraagt om de inzet van bedrijven en de gemeente. Voor bedrijven kan bijvoorbeeld gedacht worden aan technische veiligheidsmaatregelen zoals een automatische blusinstallatie. Naast technische maatregelen is ook communicatie en voorlichting van belang. Zo krijgen omliggende bedrijven en bewoners die binnen een risicogebied wonen/werken de gelegenheid zich voor te bereiden op een calamiteit.

Belangrijk effect van deze voorlichting is dat de kans op doden en gewonden bij een optredende calamiteit zo verkleind wordt. Risicocommunicatie wordt fasegewijs uitgevoerd. Gestart wordt met bedrijventerrein De Maaspoort. Om ervaring op te doen wordt gestart met de uitvoering van veiligheidscommunicatie rondom twee bedrijven met een extern veiligheidsrisico op bedrijventerrein De Maaspoort.

De richtlijn omvat het vaststellen, beheersen en waar nodig verlagen van geluidsniveaus in de leefomgeving. Het toepassingsgebied beperkt zich tot omgevingslawaai van weg- en railverkeer, luchtvaart en specifieke vastgelegde industriële activiteiten.

IN de Richtlijn zijn de volgende instrumenten vastgelegd:

- inventariseren van de blootstelling aan omgevingslawaai door middel van geluidsbelastingkaarten;
- vaststellen van actieplannen om omgevingslawaai te voorkomen en/of te beperken; de plannen moeten vooral gericht zijn op plaatsen waar hoge blootstellingsniveaus schadelijke effecten kunnen hebben voor de gezondheid van de mens; ook moeten ze een goede geluidskwaliteit handhaven;
- voorlichten van het publiek over omgevingslawaai en de effecten daarvan; daarbij hoort het publiceren van de geluidsbelastingkaarten en het houden van inspraak over de actieplannen.

Het ontwerp van een thematisch bestemmingsplan voor aanpassing van de zone rondom de Rietvelden-Ertveld heeft ondertussen ter inzage gelegen. Hiertegen zijn bezwaren ingediend door bedrijven en burgers. In 2011 zal het bestemmingsplan worden vastgesteld. Onderdeel daarvan is het beheersplan voor De Rietvelden.

Om de geluidsoverlast, veroorzaakt door verkeer en bedrijven, te verminderen kan naast regulering ook gewerkt worden aan sanering. Conform de geldende afspraken is in 2008 de saneringslijst wegverkeerslawaai opgesteld en overgedragen aan het ministerie van VROM (thans I&M). Na vaststelling van de subsidie zal in de komende jaren sanering worden opgepakt.

Voor 2011 zijn de volgende concrete activiteiten gepland.

Beleid	
	- concept geluidbelastingkaarten conform richtlijn omgevingslawaai - concept actieplan richtlijn omgevingslawaai
Industrieterreinen	
	- vaststellen zone en geluidbeheersplan voor gezoneerd industrieterrein Rietvelden
Wegverkeer	
	- subsidiemogelijkheden uitputten om saneringen wegverkeerslawaai uit te kunnen voeren

Formatie afd SO/MIL : 3,4 fte
 Samenwerking met : SO/BOU, SO/ORV, SO/ROS, SO/PRO
 Financiering : € 26.850 activiteiten milieuverbetering geluid/onderzoekskosten
 € 282.000 eenmalige subsidie vanuit het rijk voor apparaatskosten voor het opstellen de geluidsbelastingkaarten.

Duurzame stedelijke ontwikkeling/Duurzaam bouwen

Speerpunten voor de komende jaren:

1. Inbrengen milieu- en duurzaamheidsaspecten (inclusief veiligheid) bij alle grote projecten en de helft van de middelgrote projecten;
2. Binnen de prioritaire dubo-thema's energie, integraal waterbeheer en duurzaam hout extra inspanning leveren middels actieve communicatie, informatie en handhaving.
3. Opzet en uitvoering van een duurzaamheidstoets bij grotere projecten binnen het Structuurfonds, Investeringsplan en Onderhoudsfondsen.

In stedenbouwkundig/planologisch opzicht moet vooral gewerkt worden aan een compacte, levendige stad met natuurlijke ommelanden en groen-blauwe, ecologische vingers/slingers. Dit vraagt om een hoogstedelijk, intensief en flexibel ruimtegebruik voor de bebouwde stad. Daarbij hoort dan tevens laagdynamische (woon-)milieus in de gebieden waar groen, natuur en landschap de boventoon voeren. Op deze manier ontstaat er de noodzakelijke balans in het stedelijk gebied.

Voor het hoogstedelijke milieu, inclusief de bedrijfsterreinen, is zodoende vooral intensief/dubbel en flexibel ruimtegebruik aan de orde. Bij herstructurering en inbreiding zal door intensiveren meer kans op hinder e.d. ontstaan. Voor de komende periode gaat het vooral om locaties die al langer op de rol staan en in een verder stadium van ontwikkeling/uitwerking komen zoals Willemspoort, vm GZG e.d. Bij ruimtelijke ontwikkelingen is het van belang om al in een vroeg stadium alle duurzaamheids- en milieuaspecten zoals energie, integraal waterbeheer, duurzaam bouwen, geluid, bodem, lucht en veiligheid in de plannen in te brengen. Voor de gekozen prioritaire thema's van Duurzaam bouwen te weten energie en integraal waterbeheer is de ambitie extra hoog met het oog op het bereiken van een klimaatneutrale stad met een robuust en veerkrachtig watersysteem. De prioriteit vanuit milieu wordt nadrukkelijk gelegd bij grotere en middelgrote plannen in de stad. Uitvoering van de dubo-thema's wordt zo veel mogelijk ondersteund via de gronduitgifte, samenwerkingsovereenkomsten e.d. en wordt bovendien via voorlichting/communicatie gestimuleerd.

Voor 2011 zijn de volgende concrete activiteiten gepland.

Duso	
Advisering	
	- Ruimtelijke StructuurVisie, uitwerking Koersnota Verkeer - Bij grote en middelgrote plannen zoals Paleiskwartier, Willemspoort, Boschveld, Orthen-Links, kom Rosmalen, De Hoef, De Groote Wielen, Buitengebied, vm GZG, Meerendonk, Heesch-West, verlenging Parallelweg, uitbreiding De Brand.

Dubo	
Uitvoeringstraject gericht op speerpunten energie, water, duurzaam hout en veiligheid	
	- Opzet en uitvoering duurzaamheidstoets grotere projecten Structuurfonds e.d. - Dubo: vooral in Paleiskwartier, Willemspoort, vm GZG, kom Rosmalen

Formatie afd SO/MIL : 5,4 fte
Samenwerking met : SO/ROS, SO/PRO, SO/BOU,
externe partijen als projectontwikkelaars en bouwers

Financiering : € 15.260 uitvoeringskosten
Grotendeels via projecten, gemeentelijk (investeringsplan) dan wel door projectontwikkelaars en bouwers
Gedeeltelijk via exploitatie andere onderdelen, zoals grondbedrijf, energie,

Milieucommunicatie

Speerpunten voor de komende jaren:

1. Schoolteams stimuleren bij de inbedding van NME in het schoolprogramma;
2. Pilot project “samen voor gezond in West” uitvoeren.
3. Communicatie gericht op de speerpunten energie/klimaat, water en lucht;
4. Uitvoeren concrete projecten binnen de samenwerking van de duurzame driehoek;
5. (Digitale) transparantie van milieu-informatie voor de bewoners (conform Aarhus);

Milieucommunicatie naar burgers is vooral gericht op de speerpunten water, energie/klimaat en lucht. Door concrete voorbeelden voor het voetlicht te brengen maken we duidelijk hoe wij zelf uitvoering geven aan onze speerpunten. Door de samenwerking met actieve organisaties in de stad te zoeken wordt bekeken of we de milieucommunicatie nog verder kunnen versterken. Daarbij wordt ook actief gezocht naar samenwerking met de HBO en MBO opleidingen in de stad. Lokale milieu-initiatieven worden waar mogelijk met een bescheiden financiële bijdrage gestimuleerd.

Voor het basisonderwijs wordt het aanbod van het NME-centrum De Groene Poort in Boxtel ingezet. De scholen zijn zeer te spreken over het pakket en het beschikbare aanbod is elk jaar weer heel snel volgeboekt. De Groene Poort streeft naar een NME-makelaarsrol in de regio en het komende jaar zal bekeken worden in hoeverre dat ondersteund kan worden. Op deze manier kan dan met meerdere partijen de NME-activiteiten voor het onderwijs in de stad uitgebouwd worden.

Via het project “De Groene Delta” wordt aan 20 schoolteams de kans geboden het natuur en milieuonderwijs binnen hun schoolwerkplannen structureel vorm te geven. De NME leerlijnen die per school ontwikkeld worden zorgen ervoor dat leerlingen in het basisonderwijs via hun speelplaats en de directe schoolomgeving uiteindelijk de natuurgebieden rondom de stad gaan bezoeken en ervaren. Het project “Samen aan de slag met natuuronderwijs anders” heeft een landelijke subsidie is in het kader van de Regeling Kennisverspreiding en Innovatie Groen Onderwijs (KIGO) gekregen. De HAS en Fontys hebben het project geadopteerd en de komende jaren worden de groene scholenkolom gekoppeld aan het basisonderwijs. Deelnemende organisaties zijn naast de HAS, Fontys Pabo, Helicon, IVN en het KPC. Nu de scholen geholpen worden met hun NME aanpak is het zaak om de aanbodzijde vanuit de gebiedseigenaren als Staatsbosbeheer, Brabants Landschap, natuurmonumenten en de gemeente verder te stimuleren.

In samenwerking met ZLTO, de GGD, de Groene Poort, KW1C en de Klasseboeren wordt komend jaar op de brede Bossche school in West een pilot-project gestart gericht op gezonde voeding en duurzaamheid. Leerlingen gaan in dit project zelf met gezonde producten koken in het KW1C nadat ze op bezoek zijn geweest bij een van de Klasseboeren. Ook worden ze geleerd waar het voedsel vandaan komt en dat er aan de voedselproductie ook mondiale aspecten zitten. Tenslotte wordt in het

gehele project gewezen op de samenstelling van een gezonde maaltijd. Dit project is onderdeel van het provinciale project "Parels voor biodiversiteit".

In het kader van het verdrag van Aarhus werken wij geleidelijk aan de (geografische) ontsluiting van informatie op het gebied van bodem, luchtkwaliteit, water, milieuvergunningen en risico's. . Komend jaar wordt de nieuwe gemeentelijke website in gebruik genomen Het actief inzetten van de milieupagina's op de website is een goede stap in de richting van het ontsluiten van actuele milieu-informatie.

De samenwerking binnen de deelnemende gemeenten in de Duurzame Driehoek gaat ook voor de komende jaren verder binnen het thema biodiversiteit. Organisatorisch zal dit netwerk gekoppeld gaan worden aan de streekraad zonder de daadkracht van de Driehoek te verliezen. Komend jaar zal samen met de lokale natuur en milieugroepen het project "biodiversiteit in de achtertuin", en het uitreiken van "de Groene handdruk" voor lokale initiatieven opgepakt gaan worden.

Voor 2011 zijn de volgende concrete projecten gepland.

Milieucommunicatie	
Lokale initiatieven	
	- 6 lokale initiatieven begeleiden en gedeeltelijk financieel ondersteunen
Milieu-inspanningen zichtbaar maken	
	- Publiciteit organiseren tijdens natuurlijke momenten
Verdrag van Aarhus	
	- De verdere ontsluiting van informatie op het gebied van bodem, lucht en water op internet mede door een actuele webpagina over milieuzaken
Monitoring	
	- Onderzoek naar effectieve vorm van milieu-monitoring afronden
'De Duurzame Driehoek'	
	- project biodiversiteit in de achtertuin - project Groene handdruk

Natuur- en milieueducatie	
Basisonderwijs	
	- Pilot "Gezond van eigen grond" met Brede Bossche school West - Uitrol NME aanbod voor ca 20 Groene Deltascholen - Aanbod Groene Poort voor ca 120 groepen - Project "Het bewaarde land" voor 10 groepen

Formatie afd SO/MIL : 0,7 fte
 Samenwerking met : met name externe partijen
 Financiering : € 36.870 uitvoeringskosten
 € 50.000 voor duurzaamheidsinitiatieven gedekt uit het klimaatfonds